

JULIÁN
CARRÓN

ŽMOGIŠKUMO
NUBUDIMAS

*SVAIGINAMO LAIKO
REFLEKSIJOS*

Julián Carrón

ŽMOGIŠKUMO
NUBUDIMAS

SVAIGINAMO LAIKO
REFLEKSIJOS

PARENGĖ ALBERTO SAVORANA

© 2020 Comunione e Liberazione Brolija
Itališkas leidimas: BUR Rizzoli, Milanas,
2020 m. balandis (el. knyga),
2020 m. birželis (spausdintas leidimas)

ŽMOGIŠKUMO NUBUDIMAS

Vos per kelias savaites COVID-19 sukelta kritiška sanitarinė padėtis vienaip ar kitaip tapo visiems bendra patirtimi, visi pasijutome jos provokuojami. Paradoksalu, tačiau izoliacija, kurioje atsidūrėme, tapo proga užmegzti svarbų dialogą per atstumą.

Visi, kas kaip sugeba, stengiasi atrasti paaiškinimą šiam nenumatytam faktui, kuris įsiveržė į mūsų kasdienį gyvenimą, priversdamas drastiškai keisti gyvenimo būdą bei keldamas aštrius klausimus, kurių negalime ignoruoti. Kurie atsakymai yra šios situacijos lygmenyje?

Kun. Julián Carrón, Brolijos „Comunione e Liberazione“ prezidentas, vertina visiems kylančius klausimus ir šiuose puslapiuose prisideda prie bendrų apmąstymų.

Kas vyksta?

Susidūrėme su iššūkiu, kuris mūsų kartai yra beprecedentis. Puikiai jį apibūdino ispanų poetas Julio Llamazares leidinyje „El País“: „Šiandien sulaukiau 65 metų. Pačiu kritiškiausiu momentu, su koku tik esu susidūręs“¹.

Situacija, kurioje gyvename, mums parodė, kad per šiuos metus mes tam tikra prasme gyvenome tarsi burbule, kuris mums leido jaustis pakankamai apsaugotiems nuo gyvenimo smūgių. Tuo tikėdami, gyvenome išsiblaškę, apsimesdami, kad viską kontroliuojame. Tačiau aplinkybės sujaukė visus mūsų planus ir šiurkščiai pareikalavo, kad atsakytume, kad rimtai pažvelgtume į savąjį „aš“, kad iškeltume sau klausimą apie savo tikrąją egzistencinę padėtį. Šiomis dienomis tikrovė krestelėjo mūsų daugiau ar mažiau ramią rutiną, prisi-

¹ „El País“, 2020 m. kovo 28 d.

dengdama grėsminguoju COVID-19, naujuoju virusu, kuris sukėlė kritišką sanitarinę padėtį tarptautiniu mastu.

Tikrovė, nuo kurios dažnai stengiamės pabėgti, idant įkvėptume oro, nes nesugebame būti vieni su savimi pačiais, šį kartą buvo nepalenkiama, ir privertė daugumą mūsų likti užsidariusius namuose, sustoti. Tokios izoliacijos sąlygomis, turbūt pirmą kartą taip aiškiai ir plačiai priešais mūsų akis atsiskleidžia mūsų egzistencinė padėtis. Kaip prieš keletą metų esu skaitęs amerikietiškae laikraštyje, kalinys, priverstas susitaikyti su metų metams atimta laisve, galiausiai negalėjo nesustoti ir nepagalvoti: *stop and think*. Taip pat mes, įpratę tūkstančiais būdų bėgti nuo savęs ir nuo gilaus dalykų šauksmo, šiuo laiku greičiausiai negalėjome nesustoti ir nepagalvoti.

Kas susprogdino kontroliuojamo gyvenimo „burbulą“?

Nenumatytas ir nenumatomas tikrovės proveržis po Koronaviruso kauke. Jį taikliai apibūdina ispanų rašytojas José Ángel González Sainz: „Šalies ar žmogaus gyvenime esama momentų, kai tikrovė, pati konkrečiausia ir objektyviausia tikrovė, neapdirbta ir šefų, įpra-

tusių gaminti mentalitetus ir istorijas, nepaskaninta, netikėtai prasiveržia su bauginančiu žiaurumu, prie kurio nesame pratę. Tikrovė netampa reali tą akimirką, ji visada buvo reali, ji buvo ten nuo pat pradžių, bet jos lengvumas mums leido išvengti nuolatinės kaktomušos, užtekdamo pažvelgti į ją akies krašteliu ir susitelkti į visas istorijas ir iliuzijas, kurios mums būdavo patiekiamos, daugiau ar mažiau malonios ar apgaulingos. [...] Kai tai, kas yra tikrasis ir nenuginčijamas pamatas, palaikantis visus dalykus, staiga sprogsta ir pasklinda nepasiduodamas mūsų įsivaizduojamo gyvenimo kontrolei ar svaiguliui, sudreba iliuzijos, kuria gyvenome ir kurią laikėme tikrove, vizija. Būtent tai dabar ir vyksta, visur“.

Tai, kas įvyko, yra tarsi povandeninis žemės drebėjimas, ugnikalnio išsiveržimas, kuris užklupo mus beginklius. González Sainz tęsia ir atskleidžia tokio silpnumo priežastį: „Įprotis iškeisti dalykus ir faktus į jų panaudojimą strateginei apgaulei, tikrovę į ideologiją, tiesą į nebaudžiamą melą ir esmę į banalybę mus pastato į pačią blogiausią padėtį susiduriant su tikrų tikriausiu realybės kerštu“². Tikrovė pasipriešino tokiam nepripažinimui, staiga pareikalavo savo „pirmaeilio“ vaidmens. Kaip

² „El Mundo“ Portada del Viernes, 2020 m. kovo 20 d.

rašo Fernando De Haro, mano bičiulis iš ispaniškos radijo stoties, paantrindamas cituotam rašytojui: „Tikrovė [...] buvo ten, bet mes jos nematėme. Staiga ji triukšmingai prasiveržė. [...] Tikrovė įėjo nepaprašiusi leidimo. [...] Dabar mums reikia, kad „tikrovės esmė taptų protingumo šerdimi“ (J.A. González Sainz)³.

*„Kad tikrovės esmė taptų protingumo šerdimi“:
ką tai reiškia?*

Reiškia, kad šis galingas tikrovės įsiveržimas atskleidė poreikio suprasti, kurį vadiname *protu*, reikšmę. Kartais per gyvenimo sunkumus ar tingėjimą liaujamės žvelgę ir sustojame ties regimybe, pasiliegame prie dalykų paviršiaus, tarsi visas pasaulis tilptų šablonuose, kuriais kvėpuojame, ar tame, ką matome per savo racionalaus mato rakto skylutę: tas matas yra siauras, per mažas, ir galiausia ima dusinti (būtent tokis dusinimas yra ženklas, kad sustojame ties paviršiumi). Tik (mūsų priimtas) susidūrimas su tikrove gali vėl atverti mūsų protą. Tai visada yra smūgis, būname sužeidžiami, mums atveriamos akys: pažinimo atsiradimas ir vystymasis reikalauja

³ ilsussidiario.net, 2020 m. kovo 24 d.

pradinio meilės matmens. Kuo labiau kokia nors tikrovė mus liečia ar domina, tuo labiau proto žvilgsnis atsiveria, įsitempia, paaštrėja, nepasitenkina pigiais sprendimais. Dalykai atskleidžia savo reikšmę ir egzistavimo prasmingumą tik tokiam protui, kuris įsitraukia su meile. Jausmas, kurį sukelia tikrovė (nuosaba, baimė, smalsumas), yra esminis elementas, leidžiantis pamatyti, tai – „lęšis“, kuris priartina objektą. Būtent tai ir pasireiškė.

Tai, kas įvyko, pažadino mūsų dėmesį, užvedė mūsų protą, privertė atsisakyti patogių schemų ir pripažinti, kad „ir danguje, Horacijau, ir žemėj daugiau dalykų paslėpta yra, negu sapnuoja jūsų išmintis“, kaip sako Šekspyras⁴. Šiuo metu protas atsiskleidžia kaip „išskirtinis prigimties įvykis, kuriame ji atsisleidžia kaip veiklus reikalavimas paaiškinti tikrovę remiantis *visais jos veiksniais* taip, kad žmogus būtų įvesdintas dalykų tiesos vidun“⁵.

Dabar suprantame, kodėl atsidūrėme burbulė. Ilgą laiką, matyt, galėjome sau leisti pabėgti nuo susidūrimo su tikrove, kuri niekad nesiliovė vykusi ir mus kalbinusi, nepriėmėme jos iššūkių, manėme ją prisijaukinę, pri-

⁴ Hamletas, I aktas, V scena.

⁵ L. Giussani, „Religinis jausmas“, Tyto Alba, Vilnius 2000, p.135

vilegijuotų gyvenimo sąlygų apsaugoti. „Koks nors individas, retai susidurdavęs su tikrove, nes, pavyzdžiui, jo gyvenime nebuvo daug vargo, turės labai menką savimonės jausmą, menkliau suvoks savo proto energiją ir sutelktumą“⁶. Nesakau, kad tai neįmanoma, nes žmogiškoje patirtyje niekas nevyksta automatiškai, bet šiandien baisiai sunku nepajusti tikrovės smūgio, kuris tapo tokiu neišsemiamu ir dramatišku iššūkiu. Bet koku atveju, jei kas sau pagailės tikrovės, įvykių keliamų iššūkių, iš tikrųjų nepatirs to neapsakomo proto ir širdies virpesio, kuris mus daro žmonėmis. Pastarosiomis savaitėmis matėme daugybę tokio žmogiškumo atvejų, kurie mus pripildė dėkingumo ir nuostabos.

Ką vadini „neapsakomu proto virpesiu“?

Klausimus, kurie užpuolė mus visus. Tikrovės mums mestas iššūkis „privertė“ mus giliau pažvelgti į savo buvimą žmonėmis. Buvome išplėsti iš komforto zonos, kurioje buvome patogiai įsitaisę, ir apiberti klausimais, kurių paprastai (daugiau ar mažiau sąmoningai) vengiame ar skandiname kasdienybės rutino-

⁶ Ten pat, p. 139

je. Tai pabrėžia Umberto Galimberti, atsakydamas vienai skaitytojai: „Atsidūrus tokiose neįprastose sąlygose, kai sustoja visos mūsų kasdienės veiklos, tokioje pasimetimo būsenoje, ar ne laikas atsigręžti į savo vidų, į tai, ko paprastai nepaisote, kad suprastumėte, kas esate? Ką veikiate pasaulyje? Kokia jūsų gyvenimo prasmė? [...] Tokie apmąstymai tikrai būtų žingsnis į priekį, idant būtume tikrais žmonėmis, nes gyventi savęs nepažįstant nėra pats geriausias dalykas norint save realizuoti ir atrasti savo egzistencijos prasmę“⁷. Bet kokia krizė, bet koks gilus tikrovės sukrėtimas, kaip mus moko Hannah Arendt, „mus priverčia grįžti prie klausimų“⁸, leidžia pasireikšti mūsų „aš“ ir jo prasmės poreikiui, verčia sušukti: „kodėl“?

Šie klausimai trikdo, neramina, verčia mąstyti apie kažką, ko nesuprantame...

Tai – proto klausimai, kurie iš esmės lydi žmogaus, kaip sąmoningos būtybės, kelią. Jie liudija apie radikalų ir neišsemiamą „aš“

⁷ „D-la Repubblica“, 2020 m. kovo 21 d.

⁸ H. Arendt, „Tarp praetis ir ateities“ (it. *Tra passato e futuro*), Garzanti, Milano 1991, p. 229.

prasmės ieškojimą susidūrus su tuo, kas įvyksta – tikrove, skausmu, mirtimi – ir kartu apie gilų racionalumo ir religingumo sutapimą. Tokį sutapimą, kuris gali nustebinti tuos, kas mūsų kultūros buvo įpratinti susiaurinti tikėjimą iki jausmo, *feeling*. Tokių klausimų iškėlimas (kokia egzistencijos prasmė? kodėl egzistuoja skausmas, mirtis? kodėl vis dėlto verta gyventi? iš ko ir kam buvo sukurta tikrovė?) išreiškia proto pašaukimą ir tai, ką aš laikau autentišku, neišvengiamu žmogaus religiškumu.

Kas paaiškėjo protui dabartinėje situacijoje?

Struktūrinis, o ne atsitiktinis ar laikinas, silpnumas, atsiskleidęs visu savo dramatiškumu. Daug kas apie tai rašo šiomis dienomis. Norėčiau pacituoti porą man brangių draugų, Pilar Rahola e Pedro G. Cuartango, pripažintų intelektualų iš Barselonos ir Madrido, kurie aptarė epidemiją, parklupdžiusią ir mano gimtąją šalį.

Rahola tvirtina: „Šios epidemijos šoko apimti jausimės, pavyzdžiui, daug pažeidžiamesni, galiausiai įsitikinsime, kad mūsų gyvenimo modelis, ir pats gyvenimas, yra nepaprastai trapus. Ši trapumo idėja greičiau-

siai lydėjo žmogų per visą istoriją, bet apie ją užsimiršome šiais technologinio išdidumo laikais. Paprastas gripo virusas ir staiga visame pasaulyje chaosas... Taip, be abejo, grįšime geriau suvokdami savo pažeidžiamumą⁹. Ne naujiena, kad mes pažeidžiami, tai sąlyga, kuri mums tarsi prisiūta nuo gimimo; tačiau technologinio išdidumo laikais, kai viską, regis, laikome savo rankose, apie jį kažkaip užsimiršome, palikome nuošalyje, praradome to, kas esame, pajautimą. Būtent tikrovės įsiveržimas mums sugrąžino sąmoningumą dėl to, kas, kaip matome, yra akivaizdu, bet ne savaime suprantama. „Ši epidemija, - pabrėžia Pedro G. Cuartango, - mums leidžia suvokti žmogiškosios būtybės trapumą ir jos visišką nereikšmingumą, susidūrus su nekontroliuojamomis gamtos jėgomis. Išsaugokime šią pamoką apie tai, kas nesame“¹⁰.

Šia prasme, išvada būtų galima laikyti Jean-Pierre Le Goff vertinimą leidinyje „Le Figaro“: „Turime stoti priešais šį tragiškumą, o vėl atsidūrėme akistatoje su savo padėties ribotumu, su „žmogiškų dalykų trapumu“ [...]. Šis sustabdytas laikas gali tapti proga

⁹ „La Vanguardia“, 2020 m. kovo 26 d.

¹⁰ „ABC“, 2020 m. kovo 24 d. leidimas

sugrįžti prie esminių dalykų, pabandyti suprasti mūsų laikų iššūkius. [...] Šios epidemijos atneštas lūžis [...] verčia suabejoti idėjomis ir vaizdiniais, kurie atrodė patikimai įsitvirtinę. [...] Modernaus gyvenimo struktūra atrodo priešinga Paskalio idėjai, pagal kurią „žmogaus nelaimingumas kyla iš jo nesugebėjimo būti vienam savo kambaryje“. [...] Epidemija mus verčia tvarkytis su istorijos tragiškumu ir neleidžia pabėgti. [...] Kiekvienas iš mūsų dabar turi išmokti reikiamas pamokas“¹¹.

Atsinaujinęs mūsų trapumo pajautimas yra bendras visiems...

Taip, per pasaulinę transliaciją tą pasakė ir popiežius Pranciškus tuščioje Šv. Petro aikštėje penktadienio, kovo 27, vakarą, tokiu būdu ir su tokiu intensyvumu, kad visi nutilo: „Supratome, kad visi plaukiame viena valtimi, esame pažeidžiami ir pasimetę [...]. Audra nuplėšia kaukę, atidengia mūsų pažeidžiamumą, apnuogina mūsų netikrą ir paviršutinišką saugumą, su kuriuo kū-

¹¹ Vertimas publikuotas laikraštyje „Il Foglio“, 2020 m. kovo 30 d.

rėme savo planus, projektus, santykius ir prioritetus. Parodo, kaip buvome užmigę ir palikę tai, kas mus maitina, palaiko, kas duoda jėgų mūsų gyvenimui ir mūsų bendruomenei. Audra iškelia į dienos šviesą visas mūsų pastangas paslėpti ir užmiršti tai, kas maitino mūsų tautų sielą, visus bandymus save nuskausminti tariamai išganingais būdais, nenorą sugrįžti prie savo šaknų ir semtis protėvių išminties – o tai iš mūsų atėmė atsparumą, reikalingą, kad išvertume negandas. Audros metu nukrito grimas, visi stereotipai, kuriais dangstėme savąjį ego, baimindamiesi dėl savo įvaizdžio“. Į tą pačią valtį Pranciškus įsodino ir mus, parblokštus audros, kartu su visa žmonių šeima ir kūrinija: „Nekreipėme dėmesio į tavo įspėjimus, nesustojome, matydami karus ir pasaulinio masto neteisingumą, neklausėme vargstančiųjų ir sunkiai sergančios mūsų planetos šauksmo. Bebaimiai skverbėmės pirmyn, manydami, kad sergančiame pasaulyje išlikime sveiki. Dabar, plaukdami audringa jūra, maldaujame tave: „Pabusk, Viešpatie!“¹².

¹² Popiežius Pranciškus, *Ypatingas maldos momentas*, 2020 m. kovo 27 d.

Kas mums iš to, kad pamatysime savo silpnumą, trapumą? Kam to reikia?

Tam, kad ištrūktume iš apatijos, kurioje paprastai gyvename, kad būtume išplėsti iš išsi-
blaškymo, kuriam dažnai pasiduodame, patys
to nežinodami, kad nutrauktume tą bukumą,
kuris mus dažnai supa: „Ir visi susimokę mus
nutylėti, sakytum / gėdintūsi, tarsi viltį kokią
tausotų“¹³. Tačiau tai ne vien trapumo pajau-
timas („Gimtą šaką palikęs, / Vargšas, glebus
lapeli, / Kur tu skrendi?“¹⁴, rašė Leopardi).
Pats mūsų trapumo pajautimas neša, sąlygo-
ja žmogaus didingumą, „begalinė paslaptis
didybės“: „Žmogau, jei tu – vien dulkės ir
šešėliai, / Jei menkas, silpnadvasis - / Iš kur
tos svajos drąsios?“¹⁵. Ribotumo, baigtiniu-
mo pajautimas, tragiškumo jausmas išreiškia
begalinį troškimą, kuris mus apibrėžia kaip
žmones, mums dar to nežinant. „Įsivaizduoti
begalinį pasaulių skaičių, beribę visatą ir jaus-

¹³ Plg. „Antroji elegija“ in R.M. Rilke, „Poezija“, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1996, p. 255

¹⁴ Dž. Leopardis, „Imitacija“, in S. Račiūnas, „Vyturiais sparnais išsukinėtais“, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1996, p. 164

¹⁵ Dž. Leopardis, „Antkapyje iškaltam gražios moters portretui“, in S. Račiūnas, op. cit., p. 202

ti, kad mūsų siela bei troškimas yra didesni net už begalinę visatą¹⁶. Šio didingumo dalis yra ir mūsų atsiradimas: mes savęs nekuriame, sau nesuteikiame būties. Galiausiai, esame priklausomi. O šiandien turime galimybę tai ypač gerai suvokti.

Ar pastebėjai tokio sąmoningumo „sukrėtimo“ ženklų?

Taip, ir ne tik iš asmenybių ir rašytojų, iš kurių to buvo galima tikėtis. Mokytojas pensijoje, kuris buvo įtrauktas į iniciatyvą padėti mokytis užsieniečiams jaunuoliams, pasakoja: „Šiandien šviesos blyksnis vis labiau gąsdinančiose žiniose apie Koronavirusą. Suorganizuojame vaizdo konferenciją su visais norinčiais moksleiviais iš „Portofranco“, kurie su mumis mokosi italų kalbos. Tai – užsieniečiai vaikinai ir merginos, iš Egipto ir Maroko“, įvairių religijų, taip pat ir musulmonai. „Kalbamės apie tai, kaip išgyvename šią situaciją: baimė, nerimas, pamokų nebuvimas. Staiga vienas iš jų pasako, kad šitas įvykis paryškina žmogaus ribotumą, ir ima megztis dialogas šia tema. Dialogas, ku-

¹⁶ „Pensieri“ LXVIII, in G. Leopardi, „Poesie e prose“, Mondadori, Milano 1988, vol. II, p. 321.

ris atskleidžia, kaip skirtingai jie suvokia, kas yra Dievas, bet kuris tuo pat metu parodo tai, kad visiems mums bendras prasmės ieškojimas šioje dramoje ir klausimas, kodėl kiekvienam tai yra išbandymas. Intensyvus dialogas be išankstinių nuostatų, visi stengiasi suprasti vieni kitų argumentus. Laisvas dialogas, tarp žmonių, kurie rimtai žvelgia į tai, kas mums vyksta, iš tai išgyvena kaip patikrinimą, kas gyvenime vertinga¹⁷.

Palyginimui, paprastai didžiąją gyvenimo dalį gyvename su iškreiptu savęs įsivaizdavimu, laikydami karantine savo žmogiškąją padėtį. Tokiu būdu liekame tarsi nuskausminti. Todėl Llamazares pastebi: „Jei ši sanitarinė katastrofa mums kažkuo gali padėti, tai priminti apie visko trapumą, apie kurį pamirštame prabėgus vos keliems metams iš eilės taikoje ir gerovėje“¹⁸.

Kokios yra apatijos pasekmės?

Mus palieka beginklius priešais gyvenimo netikėtumus. Tas pats González Sainz rašo: „Kai pati tikriausia, nepagražinta tikrovė grubiai

¹⁷ Laiškai, „Su visais dalinamės tą patį klausimą“, cloneline.org, 2020 m. kovo 24 d.

¹⁸ „El País“, 2020 m. kovo 28 d.

įsiveržia, kaip dabar, kai atstumas tarp faktų ir pasakojimų, tarp daiktų vardų ir vardų objektų sumažėja iki minimumo, visos simuliantės iliuzijos, ta pragariška melo ir veidmainiškumo mašina, tuščias kvailumas ir apdairumo trūkumas, griežto paklusimo tikrovei ir jos kontrolei bei valdymui trūkumas, yra patys blogiausi ginklai su ja kovoti. Tikrovė mus užklumpa visiškai nepasiruošusius, beginklius ir įkalintus priešingus rezultatus duodančiuose įpročiuose¹⁹.

„Kai pati tikriausia, nepagražinta tikrovė grubiai įsiveržia...“ – niūrūs žodžiai...

Tikrovė mums neduoda ramybės. Kaip parašė Paolo Mieli balandžio 3 dieną, „pasaulyje esame jau milijonas apsikrėtusiųjų. Milijonas, ir jau žinome, kad šiuo skaičiumi neapsistos. Pusė žemės rutulio populiacijos užsidariusi namuose. Italijoje mirusiųjų skaičius yra rekordinis (13.915). Ją vejasi Ispanija, kuri perkopė dešimties tūkstančių ribą. Bolonijoje mirė pirmasis kalinys, paguldytas į ligoninę. Kinijoje ant Žydrosios upės tilto vyko susirėmimai su Dziangsi agentais, norėjusiais sulai-

¹⁹ „El Mundo“ *Portada del Viernes*, 2020 m. kovo 20 d.

kyti keliautojų srautą iš Hubėjaus, kur buvo ką tik paskelbta blokados pabaiga. Tuo pat metu buvo izoliuota Henano provincija, besiribojanti su tuo pačiu Hubėjumi. Honkonge paskelbiama antrasis karantinas po to, kai virusas sugrįžo (kaip teigia oficialūs šaltiniai) dėl saugaus atstumo nesilaikymo restoranuose²⁰.

Plintant virusui, išgyvename tikrovę kaip svetimybę, niūrią ir kurčią, viskuo besiskiriančią nuo mūsų: ji kaip neišssemama esatis, nuo kurios priklausome. Nepaisydama mūsų pastangų ją susiaurinti, atsiskleidė tikrovės viršenybė. Jos nesumenkinamumas mums meta iššūkį, nepaleidžia mūsų „aš“. Su Nyče buvome įsitikinę, kad „faktų nėra, yra tik interpretacijos“²¹. Ši sentencija, kuri daugybę metų išliko kaip nenuginčijama tiesa, dabartinėje situacijoje netenka savo galios. Tikrovė, kuri atrodė jau peržengta, yra užsispyrusi ir grįžta į sceną, valdingai lipa ant pakylės. Priešais mūsų akis yra kažkas daugiau nei interpretacijos: nenuginčijami faktais, kurie reikalauja, kad į juos būtų atsižvelgta, kad jie būtų tinkamai interpretuojami. Bent jau šia

²⁰ „Corriere della Sera“, 2020 m. balandžio 3 d.

²¹ Plg. F. Nietzsche, „Frammenti postumi 1885-1887“, in Id., Opere, Adelphi, Milano 1975, vol. VIII, fr. 7 (60), p. 299.

prasmė, nihilizmas yra remiamas prie sienos.

Tikrovės užsispyrimas mūsų nepalieka ramybėje, net jei dažnai norėtume jos nematyti, kaip prieš kelias savaites, kai stebėjome, kaip kariuomenės sunkvežimiai vežė mūsų mirusiųjų iš Bergamo palaikus. Todėl neklysta Domenico Quirico savęs klausdamas: „Ar kelti sau klausimus apie mirtį, oriai, tyloje, nėra kultūrinė pareiga, kurią šie įvykiai mums paskiria?“²².

Tikrovė atsiskleidžia visu savo paslaptinumu. Ezio Mauro kalba apie „baimes, kurios gimsta iš nežinojimo, iš nepasiekiamo matmens“²³, su kuriuo susidūrę, patiriame savo sugebėjimo dominuoti ribas.

Ir kai atsiskleidžia šiuo paslaptinumu, tikrovė kelia baimę...

Išties, priešas, su kuriuo šiuo metu kovojame, nėra tiesiog Koronavirusas, bet būtent baimė. Baimė, kurią visada jaučiame, bet kuri pratrūksta, kai tikrovė apnuogina mūsų esminį bejėgiškumą, kuri neretai mus užvaldo ir

²² „La Stampa“, 2020 m. balandžio 5 d.

²³ „la Repubblica“, 2020m. kovo 11 d.

kartais sukelia padrikas reakcijas, versdama užsisklęsti, netekti vilties. Tą pastebėjo Ilvo Diamanti, kuris visada atidžiai stebi mūsų visuomenės sujudimą: „Gyvename „baimės laikais“. [...] Nes ne-Saugumas, ne-Tikrumas mus lydi jau daugelį metų. Turbūt visada lydėjo. [...] Taip baimė įsiskverbė į mūsų gyvenimą. Į mūsų pasaulį. Daug anksčiau, nei pasirodė COVID. [...] Nutolę nuo kitų. Vis vienišesni. [...] Kyla pavojus, kad neteksime vilties. Ir savęs pačių“²⁴. Tačiau pasidavimas baimei nėra vienintelis kelias.

Ką turi omenyje?

Momentais kaip šis atsiskleidžia brandos kelias, kurį kiekvienas asmeniškai ir kartu su kitais nuėjo, sąmoningumas, kurio įgavo, sugebėjimas arba negebėjimas pasitikti gyvenimą, kuris mums duodamas. Tai – tikras išbandymas visoms mūsų mažoms ir didelėms ideologijoms bei įsitikinimams (religiniams taip pat). Netikrų garantijų lukštas ima trūkinėti. Būtent tokiomis aplinkybėmis kaip ta, į kurią esame panardinti, tampa aišku, kad „subjekto galia yra jo savimonės

²⁴ „la Repubblica“, 2020 m. kovo 9 d.

intensyvumas, t.y. suvokimas, kad turimos vertybės apibrėžia jo asmenybę²⁵, aiškus savęs ir to, dėl ko verta gyventi, suvokimas.

Kaip ir ką reiškia žmogiškai pasitikti šias aplinkybės, kurios, norime to ar nenorime, įtraukia mus visus, nors ir skirtingais būdais: kas priekinėje linijoje kovoja su liga (pacientai, gydytojai ir slaugos personalas), kas turi užtikrinti esmines paslaugas (nuo parduotuvių darbuotojų iki policijos pareigūnų), kas bando padėti sunkumuose (savanoriai, vienuoliai ir daugybė kitų), kas užsidaręs savo namuose ir paklūstantis izoliavimosi bei „socialinės distancijos“ nurodymams?

Yra vienas dalykas, kuris bendras visiems. Tai – pasiruošimas priimti tikrovės kvietimą. Kuris iš tų išvardintų asmenų mes bebūtume, kokia bebūtų užduotis, kuri mums buvo patikėta ar kurią pasirinkome, tai, kas įvyksta, t.y. tikrovės dalis, kur mus įtraukė ir apsupo, mus kalbina, kviečia atsakyti. Nėra kitos vietos, kur ieškoti gyvenimo kaip reikš-

²⁵ L. Giussani, „Dievo jausmas ir modernus žmogus“ (it. *Il senso di Dio e l'uomo moderno*), BUR, Milano 2010, p. 132

mės, kaip likimo; nėra kito būdo siekti savo išsipildymo, kaip tik per aplinkybes, kuriose esame. Drįstu pasakyti, kad tai bendra visiems. Kun. Giussani pačioje žymiausioje savo knygoje „Religinis jausmas“ tvirtina: „Vienintelė sąlyga nuolatos būti tikrai religiškiems yra nuolatos intensyviai išgyventi tikrovę“²⁶. Jo pateikiama religiškumo sąvoka ragina mus bet kokioje aplinkybėje atpažinti kvietimą, pašaukimą.

Aplinkybė, tai, kas kiekvieną akimirką mums rūpi ir mus provokuoja, yra detalus tikrovės, kurios nekuriame mes, pasireiškimas, kuris nukreipia į savo šaltinį, į kažką kito, ne į mus, didingesnį už mus, į tą neištiriamą šaltinį, kurį ir vadiname Slėpiniu. Religiškumas pasireiškia kaip išgyventas Slėpinio, šio mįslingo, neišmatuojamo dalyko pajautimas santykyje su kiekvienu tikrovės sunkumu. Todėl, tęsia Giussani, „gyventi gyvenimą kaip pašaukimą reiškia siekti Slėpinio visose aplinkybėse, kurias Viešpats mums leidžia pereiti, atsakant į jas. [...] Pašaukimas – tai ėjimas į likimą, apkabinant visas aplinkybes, kurias likimas

²⁶ L. Giussani, „Religinis jausmas“, op. cit, p. 150

mums leidžia pereiti²⁷. Kun. Giussani gerai suvokė, kokią svaiginančią poziciją tai įneša į gyvenimą: „Žmogus, racionalus žmogaus gyvenimas turėtų visiškai priklausyti nuo kiekvienos akimirkos, nuo kiekvieną akimirką laukiamo šio iš pažiūros tokio nepastovaus, tokio atsitiktinio ženklų, kuris yra aplinkybės, kuriomis nežinomas „viešpats“ stumia mane, ragina mane eiti savojo plano link. Pasakyti „taip“ kiekvienai akimirkai, nieko nematant, paprasčiausiai pasiduodant aplinkybių spaudimui. Tai – svaiginanti pozicija“²⁸. Sunku rasti tinkamesnius žodžius išreikšti tą situaciją, kurioje atsiduriame, kai išties esame akistatoje su tuo, kas vyksta: svaiginantis priklausymas „nuo kiekvieną akimirką laukiamo šio iš pažiūros tokio nepastovaus, tokio atsitiktinio ženklų, kuris yra aplinkybės“. Ir vis dėlto tai – vienintelė racionali pozicija, nes būtent per tas aplinkybes Slėpinio, to „nežinomo „viešpaties“, esatis mus kalbina, kviečia žengti jo plano, gyvenimo išsipildymo link.

²⁷ L. Giussani, „Tikrovė ir jaunatvė. Iššūkis“ (it. *Realtà e giovinezza. La sfida*), Rizzoli, Milano 2018, p. 65

²⁸ L. Giussani, „Religinis jausmas“, op. cit, p. 186

Dažnai aplinkybes, tam tikras aplinkybes laikome vien kliūtimi savo išsipildymui...

Tai amžina problema. Šiandien – izoliavimasis dėl Koronaviruso ar dar sunkesnė ir sudėtingesnė situacija, rytoj bus per sudėtingi mokslai ar darbas, kurių turime imtis ir kurių niekad nebūtume pasirinkę, ar nesulaukta sėkmė ten, iš kur tikėjomės, atmetimas santykiuose, įkyrus draugas ar kolega, liga: visada bus kažkas, kas atrodys kaip kliūtis mūsų gyvenimo išsipildymui, asmeniniam santykiui su Slėpiniu. Sakyčiau, tai objektyvi problema, ne mūsų pasirinkimas. Galime pasirinkti, ar tai pripažinti, ar ne.

Kas gali mus palaikyti tokioje „svaiginančioje pozicijoje“?

Žmogiškoji draugija. Tiksliau, tam tikra žmogiškoji draugija. Šis atsakymas mus veda prie atidaus mūsų socialinio gyvenimo peržvelgimo, kad pamatytume, kas mums yra pagalba, o kas mus blaško toje svaiginančioje pozicijoje. Izoliacija yra paradoksali proga suprasti, kokia draugija gilumoje augina mūsų gyvenimą. Kalbu apie draugiją, kuri nėra paviršutiniška, nėra „šalia“ gyvenimo, kuri neapmari-

na mums kylančių klausimų, bet priešingai, mus palaiko, kai į juos žvelgiame, ir neleidžia pabėgti.

Bet kuri draugija turi pereiti tokią patikrą, ar ji būtų krikščioniška, ar pasaulietiška, ar mokykloje, ar universitete, ar kavinėje, ar tarp kolegų darbe, ar šeimoje, ir t.t. Kaip dažnai leidžiamės į kompromisą su savo poreikiais, nuleidžiame kartelę, pasitenkindami ryšių aplinka, kuri mus apsaugotų nuo tikrovės smūgių, kuri leistų išvengti aplinkybių metamų iššūkių, o ne kviestų juos išgyventi! Tačiau tokia draugija nėra mūsų dramos lygmenyje: tokiomis akimirkomis kaip ši, kai poreikis gyventi tampa neišvengiamas ir galingas, tai tampa dar akivaizdžiau.

Jeį mus apima baimė, kas gali ją nugalėti?

Turbūt pati elementariausia patirtis, kurios esame pasisėmę, yra buvimas vaiku. Kas nugalį vaiko baimę? Mamos esatis. Šis „metodas“ galioja visiems. Tai, kas išjudina ir palaiko kiekvieno iš mūsų gyvenimą, yra esatis, o ne mūsų strategijos, mūsų protingumas, mūsų drąsa. Esatis ir veiklus jos atminimas.

Antonio Polito pabrėžė, kokia vertinga yra mamos ir vaiko metafora kaip atsakymas Ko-

ronaviruso baimei: „Matau poreikį pasitikėti kažkuo, kas yra didesnis už mus, kas mus be galo myli ir todėl apsaugo. Tarsi būtume vaikai“; ir pasirėmė meniniu Gailestingosios Dievo Motinos atvaizdu: „ji praskleidžia savo apsiaustą ir apgaubia tautą“²⁹.

O kai bijome mirties tamsos?

Dinamika negali būti kitokia, nes žmogiškumas turi savus dėsnius. Tačiau susidūrus su gilia baime, kuri apima mūsų esybę ir kurią stengiamės nuvyti kaip įmanoma toliau (mirties baimė ir bet koks jos aidas gyvenime), būtina savęs paklausti, kokia esatis gali ją nugalėti. Ne bet kokia esatis. Todėl Dievas tapo žmogumi, tapo istorine, kūniška esatimi. Tik Dievas, ateinantis į istoriją kaip žmogus, gali nugalėti gilią baimę, kaip mums paliudijo (ir tebeliudija) jo mokinių gyvenimas, kaip pasakoja Evangelija. Kad pasidalintų mūsų žmogiškaisiais skausmais, Dievas tapo žmogumi, žmogumi „vardu Jėzus, iš Nazareto, Marijos sūnus, kuris [...] Najino mieste matydamas našlę motiną, lydinčią į kapą savo mirusio sūnaus karstą,

²⁹ „Tracce-Litterae communionis“, n. 4/2020, p. 15.

sujaudintas priartėjo prie jos ir padėjęs ranką ant peties lyg nederamai ir keistai tarė jai: „Moterie, neverk“. O paskui prikėlė sūnų iš numirusių . Kaip galima našlei, kuriai mirė sūnus, sakyti „Neverk“? Absurdas. Ir visgi būtent šis „absurdiškumas“ palikdavo žmones išsižiojusius³⁰. Kaži, kaip pasijautė ta moteris, apgaubta apkabinimo, kuris viršijo bet kokį žmogišką jausmą ir grąžino viltį! Ta mirtis nebuvo viso ko pabaiga, ta našlė motina nebuvo pasmerkta likti viena, nes Prisiėlimo sėkla jau buvo tame Žmoguje, kuris jai tarė negirdėtus žodžius ir kuris iškart po to jai sugrąžino sūnų gyvą.

Koks tuomet yra krikščionybės atsakymas žmogaus dramai, vienatvei, skausmui, ligai, situacijoms, kurioms nėra atsakymo, kaip tos, kurių tiek daug pamatėme šiomis dienomis?

Paul Claudel turi labai aštrų pastebėjimą šia tema: „Kodėl? Kodėl man? Kodėl turiu kentėti?“ [...] Į šį siaubingą, patį seniausią žmonijos klausimą, kuriam Jobas suteikė beveik oficialią bei liturginę formą, tik Die-

³⁰ L. Giussani, S. Alberto, J. Prades, „Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje“, leidimas lietuvių kalba, 2019

vas, tiesiogiai kalbinamas ir kviečiamas atsiliepti, galėjo atsakyti, o tas klausimas buvo toks didžiulis, kad tik Žodis galėjo jo imtis, pateikdamas ne paaiškinimą, bet esatį, pagal šiuos Evangelijos žodžius: „Aš neatėjau paaiškinti, išsklaidyti abejonių aiškinimais, bet pripildyti, tiksliau, savo esatimi pakeisti patį paaiškinimų poreikį“. Dievo Sūnus neatėjo, kad sutriuškintų kančią, bet kad kentėtų su mumis³¹.

Dievas neatsakė į gyvenimo, vientvės, kančios problemą paaiškinimais, bet Savo esatimi: Jis atėjo į pasaulį, kad mus lydėtų ją išgyvenant, Jis tapo draugija žmogui, kokioje situacijoje šis beatsidurtų, kad žmogus galėtų į ją žvelgti ir išgyventi su giliu nesunaikinanamu pozityvumu. Kaip yra pasakęs Benediktas XVI savo garsiojoje homilijoje: „Tik šis Dievas išlaisvina mus iš pasaulio baimės ir mūsų egzistencijos tuštumo siaubo. Tiktai žvelgiant į Kristų džiaugimasis Dievu būna pilnatviškas ir tampa atpirktuoju džiaugsmu“³².

³¹ P. Claudel, „Kas tu toks?“ (pranc. *Toi, qui es-tu?*), Gallimard, Paris 1936, p. 112-113

³² Benedetto XVI, Homilija, Regensburgas, 2006 m. rugsėjo 12 d.

*Kalbi apie „nesunaikinamą pozityvumą“...
Kaip tai įmanoma?*

Įsivaizduoju, kaip džiaugėsi ta našlė, kai pamatė, kad jai sugražintas vienintelis jos sūnus; tačiau tas sūnus ir vėl mirs, anksčiau ar vėliau, kaip ir ji pati. Ši problema ir vėl pasikartos. Tuomet pagalvoju apie šv. Pauliaus patirtį, kai Romoje surakintas grandinėmis, laukdamas teismo sprendimo, kuris galėjo nulemti jo mirtį, kupinas dėkingumo ir džiaugsmo, parašė Filipų gyventojams, kuriuos „turi savo širdyje“ ir kuriems jaučia „didžią meilę“, šiuos žodžius, kurie daugeliui atrodytų absurdiški: „Man gyvenimas – tai Kristus, o mirtis – tik laimėjimas“. Kaip tai įmanoma? Jis buvo matęs Kristų gyvą, prisikėlusį, galutinai nugalėjusį mirtį: iš ten gimė jo tikrumas, jo džiaugsmas, jo gebėjimas išgyventi tas aplinkybes kaip kiekvieną savo egzistencijos akimirką („ar gyvenčiau, ar mirčiau“). Viskas buvo apibrėžta tos esaties. Taigi, galvodamas apie tai, kas vyksta šiomis dienomis ir kas įtraukia taip pat daugybę krikščionių, Kristus nepanaikina atsiskyrimo nuo brangių žmonių dramos ir skausmo, tačiau padaro įmanomą kitokį būdą tai išgyventi ir būti mirties akivaizdoje, kai nevaldo tuštuma, bet tikrumas dėl pergalingos Jo esaties, beribio apkabinimo, taigi ir dėl

gyvenimo išsipildymo, dėl galutinio santykio su Juo. Tai įmanoma tik tam, kas savo patirtyje pastebėjo tokio išsipildymo ženklus ir ypač vieno troškimo augimą, kaip rašo šv. Paulius: „būti su Kristumi, nes tai visų geriausia“³³. Ne dėl to, kad jis nevertintų gyvenimo, bet būtent iš meilės gyvenimui, kuri prašo amžinybės.

Kaip gali šių dienų žmogus, matydamas tai, kas vyksta, persisunkęs visų kvėpuojamo mentaliteto, pripažinti tokių teiginių tiesą?

Tokie teiginiai tampa įtikimi tik tuo atveju, jei čia ir dabar matome žmones, kuriuose pasireiškia Dievo pergalė prieš baimę ir mirtį, reali ir vienalaikė Jo esatis, taigi ir naujas būdas pasitikti aplinkybes, kupinas tokios vilties ir džiugesio, kokie paprastai nėra aptinkami, ir tuo pat metu pasirengusio imtis ryžtingos veiklos.

Labiau nei bet kokių padrąsinančių kalbų ar moralės receptų, mums reikia atrasti būtent tokius žmones, kuriuose matytume įkūnytą šios pergalės patirtį, apkabinimą, leidžiantį būti priešais kančios, skausmo žaizdą, kuriuose būtų liudijamas gyvenimo iššūkius atitinkančios prasmės egzistavimas.

³³ Fil 1,21.23

Ar yra tokių žmonių?

Ir dar kiek! Momentais kaip šis jie pastebimi dar greičiau, nes gyvena visiškai kitaip, dėl vilties, kurią neša. Kartu su jais ten, kur esame, bus lengviau pradėti iš naujo, atsikelti iš nuosmukio, pamažu atkurti socialinį audinį, kuriame įtarumas ir baiminimasis prisiliesti prie kito nebus lemiamas žodis.

Matau daug tokių žmonių ir tarp gydytojų bei slaugių. Tai – tikra „draugija“, liudijanti mums, kad kelias įmanomas; tai – esatys, kurių nesuplanuojame, jos tokios išskirtinės, nors ir visiems bendrose aplinkybėse, kad mus palieka be žodžių, tyloje. Kaip žmogus, kuris parašė laišką, kurį dabar pacituosiu. Svarsčiau, ar verta jį čia pateikti, nes turi sąsajų su manimi, bet man pasirodė, kad vis tiek verta.

„Staiga buvau įmesta į tranšėją. Lyg bučiau kare. Mano kasdienybė darbe ir šeimoje pasikeitė per vieną dieną. Esu medikė, mama, žmona, bet turiu miegoti izoliuota nuo savo vyro, negaliu susitikti su savo vaikais jau dvi savaites, negaliu turėti tiesioginio ryšio su pacientais. Mane ir mano ligonius skiria kaukė, antveidis ir jų skafandras. Dažnai tai – senyvi žmonės, kurie šį momentą išgyvena vieniši. Jie bijo. Miršta vieni. O jų giminės, izoliuoti

namuose, negali padėti savo artimajam, artimajai, ir sulaukia skambučio vidury nakties, kuriuo jiems pranešama apie giminaičio mirtį: mane ir juos skiria telefonas. Ką žmogiško aš, krikščionė, galiu dėl jų padaryti? Įeinu į skyrių, ieškau savo draugės slaugės šypsenos ar apkabinimo: šiuo izoliavimo momentu man reikia net ir fizinio bendrumo. Galiu apkabinti tik kolegas. Viso šito akivaizdoje mane palaiko Carrón laiškas laikraštyje „Corriere della Sera“³⁴, kurį perskaitau kiekvieną dieną, nes man padeda sugrįžti į atvirą poziciją, klausti savęs, kas iš tiesų viską atlaiko. Esu kviečiama atpažinti tai, kas esminga, tikra. Niekur nedingsta ir bendruomenės mokykloje [nuolatinė judėjimo *Comunione e Liberazione* katechezė] nueitas kelias. To įrodymas – augantis tikėjimas, jei pasinaudojame savo laisve tuomet, kai Paslaptis iš mūsų prašo visko. Tai – svaiginanti pozicija. Turime atsiduoti ir prisiimti šią riziką. Tikrumas, kuris palaiko mūsų gyvenimą, yra ryšys, o jam pasiekti reikalingas kelias. Aplinkybės mums duotos tam, kad vis labiau prie Jo prisilietume, Jis mus kviečia paslaptingu būdu. Tikėjimas – tai pasitikėjimas, kad esame Jo

³⁴ „Štai kaip per sunkumus išmokstame nugalėti baimę“, „Corriere della Sera“, 2020 m. kovo 01 d., p. 32

kviečiami. „Tik tuomet, kai esame užvaldyti pagrįstos vilties, galime išgyventi aplinkybes nuo jų nebėgdami“. Labiau nei bet kada esame kviečiami atsakyti Jam, kuris mus taip paslaptinai kviečia. Savo ligoniams ir jų giminėms galiu perduoti tokį tikrumą, ne vien suteikti medicininę pagalbą“.

Tokios esatys perteikia tikrumą, pagrįstą viltį visiems, ką susitinka savo kelyje, ir gali jį perduoti tik todėl, kad juo gyvena.

Žodžiu, neužtenka „krikščioniškų“ kalbų...

Naudingas tik liudijimas apie kitokį žmogiškumą, sukurtą atpažinto ir išgyvento krikščioniško susitikimo. O „liudininkų“ negalime išgalvoti, galime tik komunikuoti, pasiūlyti kitiems tai, ką patiriame asmeniame kelyje. Neseniai kalbėjau su moterimi, kurios vyras serga Koronavirusu. Ji negali nueiti jo aplankyti, negali su juo pabūti nė minutės. Be to, jie turi mažą dukrytę. Ji pasakė: „Matai? Šiuo momentu labai norėčiau jam suteikti savo pagalbą, artumą, o esu čia, įstrigusi, su savo dukrele“. Aš stengiausi jai pasakyti: „Reikia, kad tu sutiktum atsakyti šioms aplinkybėms, kuriose gyveni, kaip tavo vyras stengiasi padaryti su ta tikrove,

su kuria susidūrė. Antraip, jei nenuėisi savo kelio, jei neišgyvensi santykio su Esatimi, nugalinčia baimę, kai jam paskambinsi per „FaceTime“, kad pamatytų dukrą ir tave, kaip jam padėsi? Tu gali palaikyti jį kančioje, padėti jam, kenčiančiam ligoninėje dėl Koronaviruso, tik jei eisi savo kelią: net jei neištarsi nė žodžio, tavo veide jis matys viltį, kuri gali jį palaikyti“.

Ką tau reiškia žmonės, kurie, kaip sakoma, atsidūrė priekinėse kovos su Koronavirusu linijose, kuriems kasdien gresia pavojus?

Per šias savaites pamačiau tiek daug dosnumo, atsidavimo ir rūpesčio, kurie mane giliai sujaudino. Jaučiu begalinį dėkingumą už tuos, kurie, rizikuodami savimi pačiais, dalinasi brolių žmonių poreikiais.

„Kai matome kitus, kuriems yra blogiau nei mums, jaučiame spaudimą jiems padėti kažkuo, ką turime. Toks poreikis yra toks autentiškas, toks natūralus, kad jis glūdi mummyse anksčiau, nei jį suvokiame, todėl pagrįstai jį vadiname egzistencijos dėsniu. [...] Rūpinimasis kitais, savęs perteikimas kitiems leidžia mums įvykdyti aukščiausią, daugiau, vienintelę gyvenimo prievolę, t.y.

realizuoti save, išpildyti save³⁵. Krikščioniško susitikimo tikslas yra palaikyti ir padaryti vis stabilesnę bei tikresnę tokią žmogiškąją iniciatyvą, išaukštinti žmogaus žmogiškumą, kad gyvenimas, kiekviena savo išraiška, taptų „artimo meile“, sujaudintu ir neatlyginamu savęs dovanojimu.

Ar šis priverstinės vienatvės laikas, ši „aplinkybė“ nėra kliūtis krikščioniškai patirčiai, apie kurią kalbi? „Socialinė distancija“ reiškia atitolimą ir nuo tokių „esačių“, apie kurias ką tik užsiminei, reiškia mažiau dalijimosi, draugijos...

Priešingai, tai gali tapti didžia proga pasigilinti į krikščioniškąją patirtį, brandinti tikėjimą, t.y. atrasti, kas glūdi įvykusiame susitikime, tos draugijos, kuri tapo mus ir mūsų pagrindą kuriančia vieta, ištakose. Jei toks atradimas neįvyksta, liekame paviršiuje, rizikuojame sociologiniai susiaurinti krikščionišką įvykį, atimti iš draugijos jos autentišką reikšmę. Pabandyčiau paaiškinti geriau pasinaudodamas pavyzdžiu. Vienas jaunas mano bičiulis baigė

³⁵ L. Giussani, „Karitatyvos prasmė“ (it. *Il senso della caritativa*) in clonline.org, p. 5-6

universitetą ir pradėjo naują gyvenimą, todėl nebesusitinkame taip dažnai kaip tada, kai mokėsi. Neseniai jis man dėl to padejavo. Aš jam priminiau vieną Evangelijos ištrauką. Kartą mokiniai buvo valtyje su Jėzumi ir pastebėjo, kad pamiršo pasiimti duonos. Nepaisant to, kad jau dukart buvo matę didžiulius stebuklus, du duonos padauginimus, kokių istorijoje niekas nebuvo regėjęs, jie susipyko dėl to, kad pamiršo duoną. Pabrėžiau tam savo draugui, kad Jėzus buvo ten, su jais, valtyje! O jie burbėjo! Jų problema nebuvo tai, kad jie buvo vieni, nes Jėzus buvo su jais, tačiau jiems tarsi Jo ten nebūtų. Todėl ir pykosi, kad neturėjo duonos! Kad atskleistų tikrąją problemą, Jėzus nepadarė dar vieno stebuklo. Kam reikia dar vieno stebuklo po viso to, ką jie buvo regėję? Ką tuomet padarė Jėzus? Uždavė jiems tris klausimus. Pirmasis: „Kiek duonos liko po pirmo padauginimo?“. Tuomet: „Kiek liko po antrojo?“. Ir galiausiai: „Tai kaipgi vis dar nesuprantate?“³⁶. Kokią vertingą pagalbą Jėzus pasiūlo savo draugams, nenu tylėdamas šių klausimų! Neprideda paaiškinimų, nepadaro kitų stebuklų, bet juos paragina prisiminti savo patirtį ir pasinaudoti protu, kad suvoktų, ką jie sutiko (kad su jais buvo „kepyklos viešpats“!). Dėmesio, jie

³⁶ plg. Mk 8,19-21

to nebuvo supratę ne dėl to, kad buvo vieni ar kad neturėjo pakankamai informacijos, bet dėl to, kad tinkamai nepasinaudojo savo protu. Išties Jėzus, pasinaudodamas daugybe ženklų, kuriuos jie matė, įvairiose, net ir dramatiškose situacijose jiems atsiskleidė kaip išskirtinis atsakymas, kaip tai, kas pagaliau atsako į jų širdį, į žmogišką jų ir visų kitų poreikį, tačiau jie vis dar nebuvo atpažinę, kas Jis yra, tuo pažinimu, kuris vadinasi tikėjimas ir kuris „pražysta ant racionalios dinamikos kraštutinės ribos kaip malonės gėlė, prie kurios žmogus laisvai prisilieja“³⁷.

Krikščioniškasis tikėjimas nėra dieviškumo, bet žmogiškume, Jėzuje iš Nazareto, Kristuje, o šiandien ir tame Kristaus ženkle – Jį tikinčiųjų draugijoje – „esančio dieviškumo“ pripažinimas. „Kristaus įvykis išlieka istorijoje per tikinčiųjų draugiją“³⁸, „Jėzus Kristus, tas prieš du tūkstančius metų gyvenęs žmogus, slepiasi, tampa esatimi už užuolaidos, prisidengęs kitokiu žmogiškumu. Susitikimas, susidūrimas įvyksta su kitokiu žmogiškumu“³⁹, su kitokio

³⁷ L. Giussani, S. Alberto, J. Prades, „Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje“, op. cit., 2019

³⁸ Ten pat

³⁹ L. Giussani, *Qualcosa che viene prima*, «Tracce-Litterae communionis», n. 10/2008, pp. 1-2.

žmogiškumo reiškiniu: susiduri su juo ir patiri naują gyvenimo pajautimą, kažką, kas didina tikrumo, pozityvumo, vilties ir gyvenimo naudingumo galimybę. Daugeliui iš mūsų gali būti įvykęs toks „susidūrimas“, tačiau jis nesubrandino to atpažinimo, vadinamo tikėjimu, kuris pražysta ant racionalios dinamikos kraštutinės ribos kaip malonės gėlė, pradėdamas žmogaus proto, prisirišimo ir laisvės kelią. Ši priverstinio izoliavimosi aplinkybė, neleisdama laikyti savaime suprantama tos žmogiškosios tikrovės, su kuria susidūreme, gali tapti puikia proga, kad sąmoningai ir asmeniškai eitume šiuo keliu, idant pastebėtume pobūdį to įvykio, kuris mus pasiekė žavingo ir įtikinamo žmogiško susitikimo forma. Galime pasinaudoti šia proga arba pasiduoti dejavimams, kaip mokiniai valtyje.

Ir vis dėlto šioje priverstinio izoliavimosi situacijoje išlieka tas faktas, kad negalime pasidalinti savo artimųjų skausmu, kančia, kad privalome juos palikti vienus ligoninėje...

Tokį klausimą man uždavė viena mergina iš Madrido per susitikimą su studentais, prie kurio prisijungiau per vaizdo konferenciją kovo pabaigoje. Ji sakė: „Šiomis dienomis mano senelis guli ligoninėje, turbūt mirs, ir

visai šeimai kyla didelis klausimas, kodėl negalime būti ten su juo; jis ne tik miršta, bet miršta vienas. Jaučiu visą savo bejėgiškumą ir galvoju: „Kodėl negaliu būti su kuo? Kodėl negaliu palaikyti jam draugijos dabar?“. Aki-vaizdu, kad ši aplinkybė prašo ir tam tikra prasme reikalauja aukos: neįmanoma, draudžiama daryti tai, ką norėtume. Tačiau esmė vėlgi yra tai, ar ši aplinkybė, kokia mums „duota“, t.y. jos neišvengiamumas (negalime jos panaikinti, pakeisti, modifikuoti, ypač tokiomis atvejais kaip šis, pasistengtume tai padaryti iškart ir iš esmės) prilygsta kapo duobei, visiškai tuštumai, ar tai – pašaukimas, mįslingas kvietimas, būdas, kuriuo Slėpinys, kuriam paklūsta visa tikrovė, mane provokuoja siekti gyvenimo išsipildymo, eiti į likimą. Tokia štai alternatyva.

Jei tikrovę ji atpažįsta kaip kvietimą, tuomet ta mergina gali pasakyti, kaip ir pasakė, tęsdama savo pasisakymą: „Net ir ši aplinkybė skirta man. Net ir šis bejėgiškumas skirtas man. Net ir mano senelio vienatvė ligoninėje skirta jam. Iš manęs prašoma priimti, prisiliesti prie Paslapties ženkle, kuris yra šios aplinkybės, sekti tikrovės provokacija“. Kaip sakiau anksčiau, tai – svaiginanti ir dramatiška pozicija. Slėpinys tapo kūnu tam, kad žmogus ištvirtų tokį svaigulį, kad pereitų ir

apkabintų šią dramą. Ta mergina tai paliudijo visiems tiems, kas jos klausėsi. „Taip“, ištartas aplinkybei, tampa „taip“ įsikūnijusiam Slėpiniui, tam žmogui, Jėzui Kristui, mirusiam ir prisikėlusiam, esančiam čia ir dabar, po dviejų tūkstančių metų, per Jo sukurtos žmogiškosios draugijos kūną, išsiskiriantį tam tikrais nesuklaidinančiais žmogiškaisiais bruožais. 1972 metais, sunkumų kamuojamu istoriniu laikotarpiu, Giussani yra pasakęs: „Tikėjimo tikrumas matosi iš sugebėjimo paversti priemone ir brandos momentu“ tai, kas „mums atrodo kaip priešara, persekiojimas ar bet koks sunkumas“⁴⁰.

Vadinasi, kas yra užsidaręs tarp namų sienų, kviečiamas išgyventi tą pačią patirtį kaip tie, kas yra priekinėje linijoje?

Patirties esmė nesikeičia: atsakyti tikrovei, mįslingai gilumai, kuri mus kviečia, būtent per mums duotas aplinkybes žengti žingsnį mūsų likimo, mūsų išsipildymo link, atrandant, kas mums padeda išlaikyti šį siekį. Dabar pagalvojau apie jauną studentą, kuris vos

⁴⁰ L. Giussani, La lunga marcia della maturità, „Tracce-Litterae communionis“, n. 3/2008, p. 57

prieš kelias savaites buvo santykių sukūrio centre, visada ne namie, visa galva pasinėręs į tūkstančius susitikimų ir iniciatyvų. Staiga išeina vyriausybės dekretas, kuris jį, kaip ir visus, priverčia užsidaryti namuose. Dienų dienas, kiaurą parą praleisti su tėvais. Tačiau jis to nelaiko nesėkme, įvertina tai kaip galimybę, provokaciją mūsų ką tik aptarta prasme. Po dviejų savaitių jis man parašė:

„Perspektyva likti namie buvo mane išgąsdinusi, nes aš visada stengiausi iš namų pabėgti, niekad ten gerai nesijaučiau. Tačiau tada prisiminiau tą neatlygintinumo žvilgsnį, kurio sulaukiau per šiuos metus, susitikdamas tam tikrus žmones iš bendruomenės, ir tas akimirkas, kai sugebėjau pažvelgti į savo tėvus jų „neteisdamas“. Ir pastebėjau, kad tai įvyko tais momentais, kai savo dienoje atpažinau esantį Kristų: tik tomis akimirkomis buvau laisvas jų akivaizdoje. Izoliavimosi pradžioje ėmiau melstis, kaip niekada nesimeldžiau. Sakiau: „Prašau Tavęs, Viešpatie, pasirodyk“. Man kelia nuostabą tai, kad pastebėjau, jog trūkumai nebuvo vien juose, priešingai, jie buvo pirmiausia manyje, nes žvelgiau į juos, įsivaizduodamas tobulumą, lyginau juos su kitais ir nuvertinau. Šiomis dienomis ėmiau į juos „žiūrėti“ ir atradau, kas esu. Iki šiol buvau priešais juos manydamas,

kad viską apie juos žinau, todėl net nesistenčiau užmegzti pokalbio, praleisti su jais laiko. Vis dėlto šiomis dienomis jie yra mano gyvenimo pakeleiviai ir man įvyksta dalykų, kurių net neįsivaizdavau“.

Tas vaikiną nebegalėjo ir toliau žvelgti į savo tėvus pagal turimą šeimos idėją, glaudus sugyvenimas – priimtas, išgyventas kaip pašaukimas – jį pastūmėjo įvertinti, kokie jie yra iš tikrųjų, ir tai tapo laimėjimu jo gyvenime, iškart pastebėjo pokyčius. Jis ištarė „taip“ tikrovės iššūkiui ir tokiu būdu žengė netikėtus žingsnius.

Paklusdami aplinkybėms, gilindamiesi į tam tikras situacijas, kuriose esame „priversti“ būti, galime padaryti tokių atradimų, kurie mūsų gyvenime taps taškais, po kurių negrižtama atgal. Tą neseniai paliudijo jauna studentė, kuri kito vaizdo susitikimo metu papasakojo:

„Prieš kelias savaites, po metus trukusios ligos, mirė mano mama. Lygiai po savaitės po jos laidotuvių privalėjau užsidaryti namuose viena. Mano broliai gyvena užsienyje, o mano tėtis išeina iš namų 6.30 ryto į darbą ligoninėje ir grįžta 8.30 vakaro. Šiomis vienatvės dienomis, kurios, neneigsiu, yra labai sudėtingos, pastebiu, kad šita situacija, šitos sąlygos gali tapti privilegija. Kad visa diena nenueitų

perniek, nuo pat tos akimirkos, kai atmerkiu akis, esu priversta savęs klausti, ko man iš tiesų reikia. Kai kurių draugų prašau palaikyti man draugiją ir papasakoti, ką jie išgyvena. Be to, šitos sąlygos man neleidžia išsiblaškyti po mamos mirties, priešingai, nerangiai imdamasi namų ruošos, prisimenu jos gestus ir žodžius ištisą parą. Vis dėlto nors skausmas tik stiprėja bėgant dienoms, suvokiū, kad mano mama, nors ir kitokiu būdu nei anksčiau, yra mano gyvenime, leidžia man veikti visas dienas, kurios atrodo vienodos. Lygiai taip pat yra ir su mano vaikinū, kuris fiziškai nėra su manimi, bet yra, gyvena savo karantiną kilometrų atstumu nuo manęs, ir vien tas faktas, kad jis yra ir kad per dieną dažnai jį prisimenu, man leidžia judėti. Gyvenimas, kuris atsirado manyje po mamos mirties (leidžiu šią vienatvę paprasčiausiai užsiimdama tuo, kuo reikia, tačiau su vidine ramybe, kurios negaliu paaikškinti), verčia pasakyti, nors ir dreba kojos, kad Kristus iš tiesų leidžia gyvenimui laimėti prieš mirtį. Šiomis dienomis jaučiu begalinį dėkingumą dėl viso to, kas įvyko. Tokiu pat greičiu manyje auga ir skausmas, nes mano tėtis vakare grįžta pervargęs iš ligoninės, jaučia begalinį mamos ilgesį, o mūsų vakarienės visada praeina tyloje. Mano bejėgiškumas mane liūdina, klausiu savęs, ko

iš manęs prašoma šiose aplinkybėse, ką iš tiesų reiškia „paaukoti“ skalbimo mašinos įjungimą ar puslapio mokymąsi“.

Kokią pagalbą ši mergina gali pasiūlyti savo tėčiui, kai jis grįžta vakare namo mirtinai pavargęs ir nenori kalbėti? Būtent savo einamą kelią, besiskleidžiantį sąmoningumą dėl savęs ir dėl to, kas jai leidžia gyventi, savo veidą, pažymėtą dėkingumo.

Neseniai laiške draugams iš Comunione e Liberazione, kalbėdamas būtent apie situaciją, sukelta Koronaviruso, parašei: „Kristaus atpažinimas ir mūsų Jam ištartas „taip“, net jei būtume priversti gyventi izoliuoti, jau yra indėlis į kiekvieno žmogaus išgelbėjimą šiandien, svarbesnis nei mūsų pateisinamos pastangos palaikyti vieni kitiems draugiją, kurias įgyvendinant būtina paisyti leidimų“. Ar galiu paprašyti paaiškinti, ką turėjai omenyje?

Norėjau pasakyti, kad didžiausias indėlis, kokį galime suteikti pasauliui, yra mūsų „taip“ Slėpinio kvietimui, mūsų „taip“ Kristui, tikėjimas, o ne tai, ką pirmiausia sugėbame padaryti. Išties, net ir tada, kai kažką darome, kaip tie, kas šiomis dienomis

dirba priekinėse linijose, didžiausias mūsų indėlis išlieka šis „taip“, nes jei išgyventas autentiškai, jis pakeičia mūsų būdą daryti tai, ką turime, padaro jį naudingesnį mūsų broliams žmonėms. Norėčiau, kad būtų aišku, jog tarp tikėjimo ir veiklos nėra jokios prieštaros, priešingai, tikėjimas yra tai, kuomet remiasi pilnatviškas ir ryžtingas veikimas, tai – veiksmo šaknys, malonės dėka įgautančios artimo meilės ir besąlygiško kito žmogaus gėrio tvirtinimo formą, kuri pasireiškė pagal aplinkybes. Pats tikriausias indėlis, kurį galime suteikti pasauliui, tai pripažinti Kristų, ištarti Jam „taip“, ar tai reikštųsi veiksmais, ar negalėjimu veikti. Per 2006 metų gavėnią, Benediktas XVI tai išreiškė žodžiais, kuriuos visi prisimename: „Šiandien, globalinės tarpusavio priklausomybės laikais, irgi galima konstatuoti, jog nėra vienas ekonominis, socialinis ar politinis projektas neįstengia pamainyti savęs atidavimo kitiems, tokiu būdu parodant meilę. Besivadovaujantis Evangelijos logika išgyvena tikėjimą kaip draugystę su žmogumi tapusiu Dievu ir, kaip ir Jis, prisiima artimo materialinių bei dvasinių poreikių našta. Jis laiko tai neprilygstamu slėpiniu, vertu begalinio dėmesio bei rūpinimosi. Jis žino, jog tas, kuris nedovanoja Dievo, dova-

noja per mažai; palaimintoji Kalkutos Teresė dažnai sakydavo: „Pirmutinis žmonių skurdas yra nepažinti Kristaus“. Todėl Dievą būtina atrasti gailestingajame Kristaus veide: be šios perspektyvos civilizacija nėra statydinama ant tvirtų pamatų⁴¹.

Situacija, kurią daugelis dabar išgyvena (izoliavimasis ir priverstinis neveiklumas) gali tapti proga pastebėti, kad išgyventas tikėjimas yra autentiškas indėlis ir kad mes, krikščionys, galime kažką duoti kitiems. Nes jei mūsų pastangos palaikyti draugiją, laikantis visų šiandien numatytų ribojimų, neatskleidžia Kristaus, mūsų „taip“ Kristui, kitam duodame „per mažai“, neduodame esmės. Todėl net ir izoliavimosi sąlygomis, kuriose priverstinai atsidūrėme kiekvienas, jau savuoju „taip“ Kristui prisidedame prie kiekvieno žmogaus išgelbėjimo šiandien, dar net neįdėję pateisinamų pastangų palaikyti vieni kitiems draugiją, nes būtent „taip“ yra draugijos šerdis.

Tai apverčia aukštyn kojomis mūsų įsivaizdavimą apie tai, kas yra mūsų indėlis į pasaulio ir visų, pradedant pačiai brangiausiai žmonių,

⁴¹ Benediktas XVI, Žinia 2006 m. Gavėnios proga

gėrį. Dėl šios priežasties daug žmonių jaučiasi nenaudingi. Kitaip tariant, kai negali nieko padaryti, prarandi ūpą...

Aš visada pagalvoju apie faktą, kad šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresė, vienuolė, gyvenusi klauzūroje ir mirusi itin jauna, Bažnyčios buvo paskelbta misijų globėja. Kaip tai įmanoma? Ką apie ją sako Bažnyčia? Kad jos paslėptas „taip“, pasaulio mentaliteto laikomas neveiksniu, yra pasaulio gėris. Suprantu, kad tai sugriauna mūsų paprastai turimą įsivaizdavimą apie tai, ką reiškia pagalba kitiems. Kaip įmanoma, kad mergina, kuri niekada neišėjo iš vienuolyno, Bažnyčios nurodoma kaip didžiausia misionierė, misijų globėja? Atrodo absurdas. Ir vis dėlto, tos mažos vienuolės „taip“ turėjo galingą reikšmę pasauliui. Pagalvokime vien apie tai, kiek žmonių, tiesiogiai ar netiesiogiai, buvo perkeisti jos tikėjimo, jos gyvenimo liudijimo. Kaip dažnai kartoju, Dievo Motinos „taip“, ištartas tokioje mįslingoje jos padėties nežinioje, buvo didžiausias įnašas į pasaulio ir kiekvieno žmogaus gyvenimą, kaip mums buvo kunigo Giussani ir daugelio kitų „taip“.

Šiomis dienomis perskaičiau Teresa Gutiérrez de Cabiedes knygą „Van Thuan. Laisvas

tarp groių⁴², kuri pasakoja apie didį tikėjimo liudytoją, apie gyvenimą, atiduotą nuosekliai ir herojiškai paklūstant savo pašaukimui, kaip apie jį yra pasakęs popiežius Jonas Paulius II. 1975 metais François Xavier Nguyen Van Thuan, netrukus po jo išventinimo į Saigono (Vietnamo Hošimino) vyskupus, apkaltinamas išdavyste ir areštuojamas: „Nguyen Van Thuan, [...] mes tave atsivežėme čia, nes esi kaltas dėl problemų, sukeltų aukščiausiai Vietnamo tautos Vyriausybei. Esi kaltinamas už tai, kad skleidi imperialistinę propagandą ir esi infiltruotas užsienio valdžios“. Kalėjime jis praleidžia 13 metų, iš kurių 9 izoliatoriuje. Man paliko gilų įspūdį, kaip jis išgyveno tas aplinkybes. Uždarytas siaubingame kalėjime, jis taip pat savęs klausia, kokią naudą gali turėti jo gyvenimas: „Kam stengtis išsaugoti gyvybę, jei nesugebu išpildyti misijos, kuriai esu gimęs?“. Todėl „parpuolęs ant žemės, vėl ėmė maldauti Dievą, prašydamas išlaisvinimo. [...] „Palikau savo našlaičius, savo vargšus, savo šeimą. [...] O dabar? Kokia prasmė būti čia kaip kokiam vabzdžiui?“. Viskas jam atrodė bergždžia, tačiau Paslaptis jam buvo paruo-

⁴² T. Gutiérrez de Cabiedes, „Van Thuan. Laisvas tarp groių“ (it. *Van Thuan. Libero tra le sbarre*), Citta Nuova, Roma 2018

šusi netikėtumą. Vidinio dialogo su Dievu metu, jis išgirsta balsą, kuris jam sako: „Tu padarei didį dalyką. [...] Skundies, kad negali man dirbti. Kodėl nepalieki savo projektų? Myli mane ar darbus, kuriuos dėl manęs darai? [...] Rūpiniesi artimaisiais, nes juos myli. Kiek kartų stipriau noriu jiems padėti aš! Pasitikėk manimi. Aš pasirūpinsiu tavo darbais ten, laisvėje“⁴³.

Ištarto „taip“ vaisius jis pamatė laikui bėgant, nes pradžioje tikrai negalėjo įsivaizduoti, kas gims iš tokio atsidavimo. Tik tuomet, kai jis sutiko nueiti šį paslaptinę, priešais jį atsivėrusį kelią, su nuostaba pastebėjo, kad visi, kuriuos jis sutiko kalėjime, pasikeitė. Ypač jį prižiūrintys sargybiniai. Vadovai juos dažnai keisdavo, nes nepajėgdavo išvengti to „užkrato“, nepajėgdavo išvengti žmonių, turėjusių kontaktą su Van Thuan, pasikeitimo. „Visi nori būti kameroje su tavimi, - jam rėkia tie, kas jį laiko kalėjime, - bet aš tau neleisiu užkrėsti visų mano kalinių“⁴⁴. Kartais šie vaisiai mums būna akivaizdūs, kartais ne, tačiau tai nereiškia, kad tas Slėpiniui ištartas „taip“ neduoda jokių rezultatų dabartyje.

⁴³ Ten pat, p. 9-10, 67-69

⁴⁴ Ten pat, p. 187

Labiausiai mane palietė momentais, kai Van Thuan savęs klausia, kodėl Slėpinys leidžia jam išgyventi tokias aplinkybes. Tą patį klausimą jam uždavė sargybiniai, kurie negalėjo suprasti, kodėl jis taip įsikibęs savo laikysenos, juk atgailaudamas už tėvynės „išdavystę“ būtų išleistas iš kalėjimo ir jo lauktų nuostabi ateitis. Kuo didesnis aplinkybių iššūkis, tuo stipriau iškyla klausimas „kodėl?“. Per vieną iš daugybės tarimų, kurių vykdė tie, kas norėjo, kad jis liktų kalėjime, jis pasakė, kad gavo užtektinai laiko pagalvoti, ar kartais nėra klaidinga tokia jo laikysena, t.y. atsidavimas Kito valiai, ir pridėjo, kad kuo daugiau apie tai galvoja, tuo jaučiasi laimingesnis, kad gavo ir pamatė savyje pražystant laisvę kalėjimo išbandymuose.

Tikrasis rezultatas, pagalba, prisidedant prie pasaulio gėrio, tai – laisvo subjekto, kurio laisvė atlaiko bet kokio kalėjimo išbandymus, sukūrimas. Tai išsipildys tik amžinybėje, tačiau galima užčiuopti jau dabar: pražysta neįsivaizduojama laisvė, liudijimas visų akivaizdoje. Jo paklausė: „Kaip išsilaikai? Juk tavo gyvenimą padariau nepakeliamą...“. O Van Thuan atsakė: „Kaip nešaukti iš džiaugsmo, kai matau, kad kažkas man dovanoja tokią meilę, kuri sunaikina neapykantą ir įžeidimą?“⁴⁵. Jam irgi

⁴⁵ Ten pat, p. 322

atrodo neįmanoma, kad kažkas jam leistų taip pražysti, kad jį taip išlaisvintų, nes toks išsiskleidimas įvyksta ne pagal mūsų planą, ne mūsų nustatytu laiku; ir jei tai priimame, rezultatas viršija bet kokius lūkesčius.

Kažin, kaip mes, priversti likti namuose, kad išvengtume užkrato, žiūrime į šias aplinkybes! Dūstame, tarsi neturėtume išeities, ar pastebime, kad esame laisvesni?

Kas liks iš viso to, ką dabar išgyvename, kai pavojus praeis?

Kažkas parašė, kad didžioji epidemija mus pakeis. Aš pridursiu: pakeis tik tuo atveju, jei pradėdame keistis dabar. T.y. jei suvokiame, kas vyksta, jei dabar gyvename dabartimi ir dabar mokomės vertinti tai, kuo gyvename, uždaryti namuose ar dirbdami priekinėje linijoje ir kovodami su užkratu. Pasikeitimas neįvyksta tiesiog susikaupus smūgiams, įvykiams ir įspūdžiams, kuriuos mums sukelia vykstantys dalykai. Pasikeitimas įvyksta tada, kai suvokiame to, kas vyksta, prasmę, t.y. kai įgauname savimonės. Todėl mūsų pasikeitimas neįvyks automatiškai. Ši situacija mus pakeis, jei dabar, išgyvendami tikrovės mums metamus iššūkius, gilinamės į tai, kas esame

ir dėl ko verta gyventi, kas mums leidžia ne likti sugniuždytiems. Dažnai cituoju šią Benedikto XVI frazę:

„Sumuojamoji pažanga galima tik materialinėje srityje. Čia, vis geriau pažįstant materijos struktūras ir atitinkamai daugėjant išradimų, pažanga aiškiai tolydžiai juda vis didesnės valdžios gamtai linkme. Tačiau moralinės sąmonės ir moralinių sprendimų srityje toks sumuojamumas neįmanomas vien dėl to, kad žmogaus laisvė visada yra nauja bei vis iš naujo turi priimti sprendimus. Jų niekada negali priimti už mus kiti – tada nebūtume laisvi. Laisvė lemia, kad pamatinių apsisprendimų lygmeniu kiekvienas žmogus, kiekviena karta yra nauja pradžia“⁴⁶.

Tai reiškia, kad jei neišsiugdysime įpročio vertinti tai, ką išgyvename šiomis priverstinio izoliavimosi ar kovos su virusu dienomis, visko neteksime. Tai pabrėžia ir Paolo Giordano: „Tai – meniu, kai neįsivaizduojamas dalykas įsiveržė į mūsų gyvenimus. [...] Tačiau kažkada tai baigsis. [...] O mes, būdami išsiblaškę, norėsime tiesiog viso to nusikratyti. Užaina gili tamsa. Užmiršties pradžia. Nebent išdrįsime pamąstyti dabar. [...] Įsivaizduokime ateitį, pradėkime dabar. Pasistenkime išvengti

⁴⁶ Benediktas XVI, Enciklika „SPE SALVI“, 8, 24

mus ir vėl netikėtai užklumpančio neišsivaizduojamo dalyko“⁴⁷.

Kalbama apie patikrinimą, kurį turime atlikti kasdieniniame kelyje, nuo pat nubudimo iki tos akimirkos, kai einame miegoti vakare. Tas pats Giordano rašo: „Nusprendžiau užpildyti šią tuštumą rašydamas [...]: nenoriu prarasti to, ką epidemija mums atskleidžia apie mus pačius. Praėjus baimei, bet koks neišliekantis sąmoningumas pranyks per akimirką“, tačiau „tam tikri apmąstymai, kuriuos užkratas sukelia dabar, vis dar bus vertingi“⁴⁸. Viena aišku: jei nedirbsime su savimi, viskas išnyks ir grįšime prie įprastų dalykų nieko neišmokę iš šios keistos ir skaudžios aplinkybės. Tačiau tik mes galime nuspręsti imtis šio darbo, tai vienintelis dalykas, kurio imtis neprivers joks dekretas ar taisyklė. Šiame lygmenyje niekas nevyksta mechaniškai. Todėl nuspręskime! Šis darbas reikalauja dėmesingumo, nes protas ir laisvė turi visada būti budrūs, pasirenę priimti praeinančią akimirką. Antraip visos aukos ir triūsas užleis vietą užmarščiai. Tai gerai suvokia Eugenio Borgna, puikus žmogaus dvasios žinovas: „Paprasta, kad pavojams praėjus į

⁴⁷ „Corriere della Sera“, 2020 m. kovo 21 d.

⁴⁸ „Corriere della Sera“, 2020 m. kovo 24 d.

žmones prasismelktų užmarštis. Tačiau tikrai bus kažkas, nežinau, kiek tokių bus, kurie šiuo skausmingu laikotarpiu pasinaudojo proga būti atidesni, giliau įsiklausyti į save ir kitą. Taip, kai kurie iš mūsų po šio žiauraus išbandymo atgims iš naujo: jie gebės viltis⁴⁹.

Tačiau tuo tarpu epidemija tęsiasi. Visiems tapo aišku, kad tai nėra laikinas reiškinys.

Taip atsiskleidžia laiko vertingumas, kuris verčia patikrinti, kokia yra mūsų pozicija tikrovės atžvilgiu, kaip mes pasitinkame gyvenimą, santykius, situacijas. Kai tikrovė nesiderina prie mūsų lūkesčių, strategijų, iniciatyvų, pasimato, ar mes, kaip subjektas, esame tvirti, ir kokius įsitikinimus nešamės savo багаže, ar jie būtų pasaulietiniai ar religiniai.

Nuo pat pradžių buvo svyruojama, kaip vertinti ir ko imtis dėl epidemijos. Kodėl taip sunku pasukti teisingu keliu?

Aš neturiu kompetencijos atsakyti į šį klausimą. Apsiribosiu tuo, ką pastebiu iš savo patir-

⁴⁹ „Avvenire“, 2020 m. kovo 25 d.

ties ir kas galioja mano atveju. Yra toks, mano nuomone, nuginkluojantis G. K. Chesterton teiginys: „Mūsų išminčiai ne tik neranda atsakymo į mįslę, jie nemato nė pačios mįslės“⁵⁰. Sąlyga, norint pamatyti atsakymą, yra matyti mįslę. O tai reikalauja tam tikros laikysenos tikrovės atžvilgiu, leisti jos kalbinamiems, sekti jos nuorodomis, būti pasirengusiems peržiūrėti savo idėjas bei projektus ir mokytis iš tų, kurie mums gali padėti. Kitaip tariant, tai - žvilgsnio į tikrovę problema, kuris aktualus mums visiems. Taip pat būti laisviems nuo savo klaidų ir nuo išskaičiavimo (kai tikimės išgauti iš kitų tam tikrus rezultatus). Taip bus galima greičiau atsikelti po nugriuvimo, nepasisekimo, pasimetimo, nes vienintelis varas kelionėje yra gėrio siekis, nieko daugiau.

Ar galiu paklausti, kas tave labiausiai palaiko šiomis dienomis?

Dažnai matydavau, kad verta nesislėpti nuo iššūkių, kurių gyvenimas man nepagailėjo. Todėl priėmiau ir šį, pasirengęs atrasti, kas „išstrykš“ iš provokacijos, kuri kas dieną vis

⁵⁰ G.K. Chesterton, „Ortodoksija“, Aidai, Vilnius 1988, p. 37

geriau atskleidė savo mastą. Negalėjau žvelgti į visa tai, kas vyksta, ir nelikti apimtas nuostabos dėl Esaties, kuri dominuoja mano gyvenime. Akistatoje su pažeidžiamumu, kurio aspektai tapo vis labiau akivaizdūs, manyje vis labiau stiprėjo klausimas: „Kas yra žmogus, kad jį atsimeni, kas yra mirtingasis, kad juo rūpiniesi?“⁵¹.

Tai ši Esatis, šis Tu formuoja žvilgsnį į išsūkį, skirtą man kartu su visais, leisdamas man kaip žmogui gyventi ta svaiginančia pozicija, kurią visa tai sukelia, ir nebėgti nuo dramos, nuo skausmo, nuo mirties, kuri mane supa ir manyje turi atgarsį. Stengiuosi visa tai išgyventi kaip progą patikrinti tikėjimą. Leidžiuosi apimamas klausimų, kuriuos sukelia ši situacija, su nuostaba pastebiu, kad turiu šviesos stengtis į juos atsakyti, suvokiu tikėjimo siūlomos laikysenos pagrįstumą.

Jėzui rūpi visas mano ir kitų žmogiškumas. Dar geriau suprantu, iš kur šv. Paulius sėmėsi nesugriaunamo tikrumo, pasiekto būtent dėl to, kad jam nieko nebuvo pagailėta: „Kas gi mus atskirs nuo Kristaus meilės? Ar vargas? ar priespauda? ar persekiojimas? ar badas? ar nuogumas? ar pavojus? ar kalavijas? [...] Tačiau visa mes lengvai nugalime dėlei to, kuris

⁵¹ Ps 8,5

mus pamilo. Ir aš esu tikras, kad nei mirtis, nei gyvenimas, nei angelai, nei kunigaikštystės, nei dabartis, nei ateitis, nei galybės, nei aukštumos, nei gelmės, nei jokie kiti kūriniai negalės mūsų atskirti nuo Dievo meilės, kuri yra mūsų Viešpatyje Kristuje Jėzuje⁵².

Žmonės, kurie gyvena su tokiu tikrumu, yra viltis visiems, o visų pirma – man šiomis dienomis, net ir tiems, kurie jaučiasi pažeidžiami, susidūrę su viruso mestu iššūkiu, ir tolimi šv. Pauliaus tikėjimui. Tokie žmonės pažadina troškimą turėti tokį tikėjimą, prašyti jo kiekvienu, mažu ar dideliu, herojišku dienos gestu.

Kas sau netrokšta tokio tikrumo? Dar ir dėl to, kad kol kas nežinome, nei kaip išsprendę sanitarinę iššūkio pusę, nei kokios bus visos kitos pasekmės, kurių galime tikėtis. Tik tikras tikrumas leis nelikti kurtiems aplinkybių šauksmui ir neprarasti progos tapti dar labiau savimi pačiais ir, vadinasi, naudingesniais kitiems.

⁵² Rom 8,35-39

